

עכו, מס' 21

לפני שנת 1235

לפני שנת 1227(?)

30 ואמא חדית אלשביות אדן אללה בכלאצהן
מא גא ענהן כבר והודא מראכב עכה ענדכם
מארה גאיה אכתבוא כתב ללשיך אבו עלי
ואדפעוהא למן יוצלהא לה ויכברכם מא הם פיה
מע מא נסיירוא איצא מן אלכתב מן אלקאהרה
35 ואללה יפעל מא אהלה

מקור: TS, 20138.

פורסם: פרידמן, מקורות חדשים, עמ' 76 (קריאה ותרגום חדשים).

תרגום

30 בנוגע לשביות, יבשר האל את שחרורן,
לא הגיעה אודותן ידיעה. והנה, אניות עכו נמצאות אצלכם,
הולכות ובאות.¹ כתבו מכתבים לשיחי אבו עלי,²
ותנו אותם למי שיביאם אליו, והוא יודיע לכם את מצבן.
בינתיים גם אנו נשלח מכתבים מקאהיר.³
35 והאל יעשה את הראוי.

ספרות: גויטיין, היישוב בארץ-ישראל, עמ' 230.

- 1 קטע ממכתב שנשלח מפסטאט לאלכסנדריה. מחבר המכתב הוא שלמה בן אליהו הדיין, שהיה סופר בבית-הדין של אברהם הנגיד בן הרמב"ם, ומכאן התארוך המאוחר ביותר של התעודה. הכתב עונה על שאלה מאלכסנדריה בדבר גורלן של שביות הנמצאות בעכו, ואשר בניסיונות לשחררן היו מעורבים גם בית-הדין של אברהם הנגיד וגם השואלים מאלכסנדריה, שזהותם אינה מחוורת. עיקר הקטע הוא הצעה לשואלים לנצל את הקשר הימי שבין אלכסנדריה לעכו ולברר את מצבן של השביות באמצעות מכתבים. לנוכח מעורבותם של אנשי אלכסנדריה, מזה, ושל בית-הדין של אברהם הנגיד, מזה, יש מקום להניח, שמכתב זה קשור בפרשת השביה המתוארת בתעודה מס' 22, ואם אכן כך הדבר, נכתב המכתב שלפנינו לפני המכתב ההוא, שהרי הוא עוסק בבירור מצבן, ואילו במכתב האחר השתדלנות לשחרורן כבר נמצאת בעיצומה. על זמן הפרשה והקשריה ההיסטוריים ראה להלן, מס' 22 וההערות שם. גויטיין – מפרסמו הראשון של קטע זה – העלה את הסברה, כי המדובר בנשים שנשבו בפשיטות הצלבנים בגליל, אך דומה, כי המדובר בנשים מאלכסנדריה (וראה שם הערה 1).
- 2 מן-הסתם תושב עכו, שהופקד על הטיפול בשביות (וראה שם הערה 3).
- 3 הכוונה היתה, כנראה, לשלוח אותם מחצרו של אברהם הנגיד.

עכו, מס' 22

לפני שנת 1227

מא יקול מרנו ורבנו אדוננו נגידנו אברהם הרב המובהק
הפטיש החזק הנגיד הגדול ירום הודו ויגדל כבודו
פי אשכאץ כאן להם כדמה [ואל]נסאא ילודו בהם פסביו
הקע בהן לעכה וחצלן פי מלך אשכאץ פרנג בעכה

machonEI@ybz.org.il

טלפון 02-5398822-3

- 5 וחיה ולהאולאי אלנסא אלשבויית מוגוד באלתגר
פחצרא אלאשכאץ מע בית דין שלנאאמון במכאנא'
ואחצרוא שכץ תלוד זוגתה באלשבויית וסאלוה אן
ימצי אלי עכה פִּיכשף אלחאל פאן וגד אלסביל אלי כלאצהן או
שראהן ואלתכפל בתמנהן וצמאנה פי דרכה
10 לחית יצל למלאכהן פעל ואבדלוה לה מבלג
ואמרוה אן יצאנע מן אגלהן לחית יבלג גרץ
פי פכאכהן בכל וגה אן יתסבב בה ופיה בעד
אן סלם לה כתאב אלמלך אלמעטם אלי מלך עכה
בכלאצהן ואלאסוא בגירהן מן אסרן אלמסלמין
15 תם מצא אלמדכור אלי עכה פלם יגד סביל
לכלאצהן לא בהדיה ולא במצאנעה פמצא אלי [...] עץ
וקף לסלטאן אלמלך אלמעטם

מקור: כ"י ניו-יורק, בית-המדרש לרבנים, ENA, NS, 29, f. 26r.

פירוש: פרידמן, מקורות חדשים, עמ' 78 (קריאה ותרגום חדשים).

תרגום

- מה יאמר מרנו ורבנו אדוננו נגידנו אברהם, הרב המובהק,
הפטיש החזק, הנגיד הגדול, ירום הודו ויגדל כבודו,¹
בדבר אנשים שהיה להם שירות,² והנשים היו עמם,³ והן נשבו
והוחזרו לעכו, ונכנסו לרשות אנשים פראנקים בעכו
5 ובחיה. לנשים השבויית הללו יש נכסים באלכסנדריה.
שני האנשים התייצבו בבית-הדין של נא-אמון⁴ במקומנו,
והם הביאו אדם שאשתו היא יחד עם השבויית.⁵ הם ביקשו ממנו,
כי יסע לעכו ויבדוק את המצב. ואם ימצא דרך לשחררן או
לקנותן⁶ ולערוב למחרן ולקבל עליו אחריות,
10 כדי שיגיע לאלה שהן ברשותם, יעשה כך. הם נתנו לו סכום כסף גדול,⁷
וציוו עליו לתת שוחד בשבילן, כדי להשיג את מטרת
שחרורן בכל דרך ואמצעי, וזה לאחר
שנמסרה לו איגרתו של אלמלך אלמעט'ם⁸ אל מלך עכו
בדבר שחרורן והשוואתן לשבויים האחרים, כלומר, המוסלמים.⁹
15 אז נסע הנזכר לעכו, אלא שלא מצא דרך
לשחררן, לא במתנה ולא בשוחד, והוא נסע אל [...] ע'10
ועמד לפני הסולטאן אלמלך אלמעט'ם.

1 מכתב מאלכסנדריה אל בית-הדין של ר' אברהם הנגיד בן הרמב"ם בקאהיר. עניינו נשותיהם של יהודים בעלי תפקידים במדינה האיובית, שנפלו בשבי הצלבנים והובאו לעכו. בעת כתיבת המכתב הוחזקו הנשים בידי "פראנקים" בעכו ובחיה. יש מקום להניח, שמוצאן היה מאלכסנדריה; מכל-מקום, היה להן שם רכוש, ועניינים משפטיים שונים שהיו קשורים בפרשה זו התבררו לפני בית-הדין של אלכסנדריה. אף חליפת-מכתבים בעניין זה התנהלה בין קאהיר לאלכסנדריה (וראה לעיל, מס' 21).

- מטרת המכתב אינה ברורה, שכן המכתב חתוך, אך ייתכן, כי ביסודו מונחת תביעת ממון משליחם של בעלי השבויים. אנו מודים לפרופ' ח' בן-שמאי על שקרא את התעודה מחדש.
- 2 כלומר, בעת שבייתן של הנשים היו בעליהן בשירות ממלכתי כלשהו. מותר להניח, שהדגשת העניין הזה, ובמיוחד היות "הנשים עמם", מלמדת, ששהו מחוץ למקומם הרגיל. ייתכן, שנמנו עם השבויים שנפלו בשבי הצלבנים לאחר הכיבוש הצלבני של דמיאט בנובמבר 1219. אם אכן כך הדבר, ייתכן, שיש להקדים את התעודה ולייחסה לימי הסכם הכניעה הצלבני מספטמבר 1221, שבו הוסכם על חילופי שבויים מלאים בין הצלבנים לאיובים. סבירה ההנחה, כי המכתב שלפנינו משקף את הנסיונות להחיל על הנשים מעמד של שבויים-מלחמה ובאופן זה לכלול אותן בהסכם חילופי השבויים בגלל מעמדן הבלתי-מוגדר של נשים אלו בעיני השלטונות הצלבניים (וראה להלן, הערה 3).
- 3 אזכור העובדה שהנשים היו יחד עם בעליהן נושאי התפקידים, נועד, כנראה, לחזק את הטענה, שגם הן צריכות לזכות במעמד של נושאי משרה שנפלו בשבי, כלומר, מעמד של שבויי-מלחמה (וראה להלן, הערה 9).
- 4 כלומר, אלכסנדריה. על שם זה, שהיה נהוג בפי יהודי המזרח בימי הביניים, ראה: פרידמן, מקורות חדשים, עמ' 79, הערה 53.
- 5 מעמדה של אישה זו אינו ברור. נדמה, שלא היתה שבויה; מכל-מקום, לא נזכר דבר שבייתה. דומה, כי האישה ובעלה היו יושבי ארץ-ישראל, וכי האישה נמצאה "יחד עם השבויים", אך לא בתור שבויה אולי בתור משרתת. ייתכן אפוא, ששליח הבעלים – בעלה – הוא שיח' אבו עלי, הנזכר בתעודה מס' 21 כאיש עכו היודע את מצבן של השבויים.
- 6 ראוי לשים לב, כי בתיאור תפקידו של השליח הובאו בחשבון שתי אפשרויות פתרון: שחרור וקנייה. דומה, כי בהצגת שתי האפשרויות ההנחה היתה, כי ייתכן שחרור, משמע, בלי תשלום, מן-הסתם בתוקף ההסכם הנזכר בהערה 2 לעיל. רק אם הנשים לא ישוחררו, על השליח לפדות אותן בכסף.
- 7 יש מקום להניח, כי הציון "סכום כסף גדול" היה קשור בעילת כתיבתו של מכתב זה (וראה לעיל, הערה 1).
- 8 השליח האיובי של סוריה וארץ-ישראל. האיש מת בשנת 1227, ומכאן התארוך המאוחר ביותר של התעודה. "מלך עכו" הוא ז'אן דה-ברייין.
- 9 דומה, שאיגרתו של הסולטאן באה לתבוע בשביל הנשים מעמד שווה לזה של שבויי-המלחמה המוסלמים, לאמור, הכללתן בהסכם החלפת השבויים. מעורבותו של הסולטאן בנסיונות לפדות את השבויים קשורה מן-הסתם במוצאן הנעלה של הנשים ובמשרותיהם הבכירות של בעליהן, או של חלק מהם.
- 10 שם מקום שלא זוהה. ואולי יש לתרגם: "והוא נסע אל אחד ההקדשים של הסולטאן".

עכו, מס' 23

בין שנת 1230 לשנת 1240

היושבים היום בעכו,¹ ישמרם צורם, הרב ר' יוסף בן ר' מתתיהו² והרב ר' יהודה³ והרב ר' שמואל,⁴ שכורעים ונופלים על פניהם, ולא לצדדין ולא אצלוויי,⁵ אלא על ברכיהם ופניהם בקרקע, ומה שראה על הכריעה הזאת והעיד אמת [...] כי יש מהם שכורעים משעה שמתחיל [...]]

מקור: TS, K 15, f. 108

פורסם: מאן, היהודים במצרים, ב, עמ' 371, הערה 2. הנוסח המובא כאן תוקן על-פי כתב-היד.

ספרות: נ' וידר, "השפעות אסלאמיות על הפולחן היהודי", מליחה, ב (תש"ו), עמ' 91–92; פראוור, הצלבנים, עמ' 323, הערה 194.

1 קטע מן הגניזה שעניינו צורת הכריעה ב"נפילת אפיים". ייתכן, כי הקטע שלפנינו נכתב בידי ר' אברהם בן הרמב"ם.

2 ר' יוסף נזכר גם בתקנת בני קהל עכו (להלן, מס' 24).

3 ר' יהודה בן יוסף. גם הוא נזכר בתקנת בני קהל עכו.

4 ר' שמואל הכהן בן אליעזר. נזכר אף הוא בתקנת בני קהל עכו.

5 כלומר, מתפללים.

עכו, מס' 24

שנת 1234

[זוהי נוסח תקנת בני קהל עכו תיבנה] (ותכונן) ב(מהרה) ב(ימינו) א(מן).¹ אחרי שראינו התקנה וההסכמה הכתובה בשאליות ובתשובות הכתובות למעלה, שהתקינו והסכימו עם אדונינו הנגיד רבינו) אברהם בן הגאון הרב מורה צדק רבינו) משה בן הרב הדיין רבינו {משה ברי' מיימון ז(כר) צ(דיק) (לברכה) וחכמי ארץ מצרים בני ישיבתו, ראינו גם אנחנו, בני קהל עכו דבגבול נחלת אשר,² כי דבריהם נכונים וכנים ונכוחים למבין וישרים למוצאי דעת. על כן הסכמנו גם אנחנו לתקן גם אותה התקנה³ בארץ הזאת, שלא יהא שום אדם, לא נשיא ולא חכם, רשאי לנדות ולהחרים שום בר ישראל כי אם על פי שלשה חשובי העדה שבכל עיר ועיר. ולאחר שיסכימו השלשה לנדותו, כי מצאו בו דבר עבירה בעדות ברורה, וכל המנודה ובא

machonEI@ybz.org.il

טלפון 02-5398822-3

לשאול, ואם נדוהו כראוי, אל מקום שימצא שם חכם, אם ישוב ויתקן את אשר עיתו יקבלוהו, ואם ראוי לקונסו ממון על מה שעשה, לא ינתן אותו הקנס, לא למנדה ולא לבא מחמתו, כי אם לעניים או לכנסיות. ומי שיעבור על זאת ההסכמה והתקנה וינדה שלא בהסכמת חשובי העיר, נדויו אינו נדוי, וחשוב כחרש הנשבר שאין בו ממש, ועמלו ישוב בראשו. ומי שיסכים עמנו תבא עליו ברכה. וכתב יעקב בן הגאון רבנא (א) שמשון⁴ ז' (כרונו) (לברכה), [יוסף בן] ר' מתתיה⁵ (תהיה) (נשמתו) (צ'רורה) (ב'צ'רורה) (ה'חיים)], יצחק בן הגאון רבינו⁶ ז' (כר) (צ'דיק) (ל'ברכה), [אביתר ברבי יוסף⁷ (רוח) ה' ת' (ניחון), פ'רחה ברבי שמואל⁸ (נ'וחו) ע' (ד'ן)], יהוסף בן הרב רבינו ג'רשום⁹ ז' (כר) (צ'דיק) (ו'חסיד) (ל'ברכה), [שמואל הכהן ברבי אליעזר הכהן¹⁰ ז' (כר) (צ'דיק) (ו'חסיד) (ל'ברכה), נחמיה ברבי נתניה¹¹ (ת'היה) (נ'שמתו) (צ'רורה) (ב'צ'רורה) (ה'חיים)]. יהודה בן הרב רבינו יוסף¹² ז' (כר) (צ'דיק) (ו'חסיד) (ל'ברכה). אברהם בן הרב רבינו יחיאל¹³ ז' (כרונו) (ל'חיי) (ה'עולם) (ה'בא), אליעזר בן הנדיב רבינו יעקב¹⁴ ז' (כר) (צ'דיק) (ו'חסיד) (ל'ברכה)].

מקור: (א) כ"י ספריית הוואטיקאן, 303, מדף 126 ע"ד עד דף 127 ע"ב; (ב) כ"י אוקספורד, בודליאנה, Heb. d2 (קטלוג נויבאוואר, מס' 2670), דף 28 ע"ב; (ג) כ"י ניו-יורק, בית-המדרש לרבנים, Mic 2469, (לפנים כ"י זולצברגר), דף 256 ע"א ע"ב.

פירושים: א' דיינארד, ס' אור מאיר, ניו-יורק תרנ"ו, עמ' 34-35, על-פי כ"י ג, תוך שיבושים ובלי החתימות; א"ח פריימן, "תקנת חכמי עכו", אלמה, א (תרצ"ו), עמ' 32-30; על-פי כ"י א; ה"ל, תשובות ר' אברהם בן הרמב"ם, תוספת לסימן ח, עמ' 25-26, עם תיקונים על-פי כ"י ב. התוספות שבין סוגריים מרובעים הן על-פי כ"י ב, אלא-אם-כן צוין אחרת.

ספרות: דינור, ישראל בגולה, ב: 1, עמ' 513 והערה 67 בעמ' 547; פראוור, היישוב היהודי, עמ' 270-272; ריינר, בין אשכנז לירושלים, עמ' 49-50; ה"ל, עלייה לרגל, עמ' 75-76.

- 1 משפט-הפתיחה הוא על-פי כ"י ג.
- 2 ראה לעיל, מס' 6, הערה 3.
- 3 תקנה זו נוספה לקובץ תשובות שהשיב הנגיד ר' אברהם בן הרמב"ם על שאלותיו של ר' יוסף בן ג'רשום. חכם צרפתי זה, אשר נמנה, כנראה, עם יוצאי צרפת ואשכנז שעלו בראשית המאה הי"ג, התיישב תחילה בירושלים (ראה לעיל, הערך "ירושלים", מס' 37 והערה 2 שם), ולימים נתמנה על-ידי ר' אברהם הנגיד לדיין באלכסנדריה. את השאלות שאל ביישובו באלכסנדריה, אך בעת חתימת התקנה בשנת 1234 כבר ישב בעכו. השאלות עוסקות במריבה שפרצה באלכסנדריה בין השואל לנשיא הודיה בן ישי מדמשק. ראה: תשובות ר' אברהם בן הרמב"ם, סימנים דח, עמ' 13-25. מן השאלות עולה, כי הנשיא החרים אחדים מחכמי צרפת במצרים משום שפגעו בו, וכי האשים אותם בכפירה. ר' יוסף בן ג'רשום שלל את זכותו של הנשיא להחרים ולגדות בבחינת "מנודה לנשיא מנודה לכל ישראל" (בבלי מועד קטן טז ע"א), זכות השמורה, לטענתו, לנשיאים נסמכים בלבד. העובדה שהנגיד קיבל את עמדתו של ר' יוסף בן ג'רשום מלמדת, כי ביסוד המחלוקת עמדה תביעתו של הנשיא, שקהילות הגולה יכירו בנשיאותו, וכי ההתקפה על החכם הצרפתי שמינה אותו הנגיד אינה אלא חלק מן המחלוקת הישנה שבין צאצאי ראשי הגולה ובין המוסדות החדשים של האוטונומיה היהודית. אישור התקנה בעכו בשנת 1234 מלמד, כי הסכסוך בין הנשיא לחכמי צרפת נמשך גם לאחר שהללו התיישבו בעכו. על יוסף בן ג'רשום ראה: תשובות ר' אברהם בן הרמב"ם, עמ' 13, הערה 3; על הודיה בן ישי ראה שם הערה 7. וראה גם לעיל, הערך "ירושלים", מס' 101, הערה 1.
- 4 הוא בנו של הרב ר' שמשון בן אברהם (הר"ש משאנץ; לעיל, מס' 18 והערה 2 שם). בעל "תוצאות ארץ-ישראל" מכנה אותו "הרב ר' יעקב הקטן בן רבנו שמשון בעל התוספות ז' (כר) (ק'דוש) (ל'ברכה)", והוא מונה אותו בין הנקברים בחיפה בתחתית הר הכרמל (וראה להלן, מס' 67 והערה 10 שם). וראה עליו: אורבך, בעלי התוספות, ב, עמ' 275-276.
- 5 נזכר גם בין חכמי עכו "שכורעים ונופלים על פניהם, ולא לצדדין" (לעיל, מס' 23).
- 6 אינו ידוע ממקום אחר. אין לזהותו עם ר' יצחק בן ר' יצחק מקינון.
- 7 אינו ידוע ממקום אחר.
- 8 אינו ידוע ממקום אחר.
- 9 ראה לעיל, הערה 3.
- 10 ראה לעיל, הערה 5.
- 11 אינו ידוע ממקום אחר.
- 12 ראה לעיל, הערה 5.
- 13 אינו ידוע ממקום אחר. אולי הוא בנו של ר' יחיאל בן יצחק הצרפתי, שישב בירושלים בתחילת המאה הי"ג (וראה לעיל, הערך "ירושלים", מס' 38 והערה 1 שם; מס' 45 והערה 11 שם).
- 14 אינו ידוע ממקום אחר.

שנת 1235

עכו, מס' 25

ומעתיקי הדברים הוציאו הקול בארצנו,¹ כי ספרי הרב אבינו ז(כרונו) ל(ברכה), מורה הנבוכים וספר המדע, שרפו אותם החלק האחד מאנשי מונפשליר² בכח השרים העוזרים אותם --- ולא ידענו הדבר על בוריו עד שבאה לידנו מעכו, בסוף חדש שבט שנת תתקצ"ה ליצירה,³ איתקמ"ו לשטרות, מגלת ספר, נותנת אמרי שפר, הגידה לנו מעשה האיך היה מתחילתו ועד סופו, ושריפת הספרים האיך נשרפו.⁴ ונקמת שופט העולם מן המלשינים שסבבו שריפתם בכריתת לשונם --- ועם אותה המגילה יבא גם קונדריס הרבנים חכמי לוניל העומדים בפרץ.

מקור: מלחמות השם ל' אברהם בן הרמב"ם, קובץ תשובות הרמב"ם, ג, דף יז ע"א.

ספרות: קוק, עיונים ומחקרים, ב, עמ' 262–263.

- 1 לפנינו קטע מאיגרתו של ר' אברהם בן הרמב"ם (וראה לעיל, מס' 18 והערה 1 שם), המתייחס לשמועות בדבר שריפת ספרי הרמב"ם בשנת 1232 על-ידי האינקוויזיציה בעקבות הלשנת מתנגדי הרמב"ם בפרובאנס.
- 2 Montpellier
- 3 דצמבר 1234 או יאנואר 1235.
- 4 על מגילה זו וכתבה ראה להלן, מס' 26 והערה 4 שם.

שנת 1235

עכו, מס' 26

כי הקול נשמע אצלנו על המעשה אשר עשו בעלי האמונה המקולקלת אשר במדינה הנקראת מונפשליר¹ --- כי הבינו בבינת מדעם בספר מורה הנבוכים וספר המדע, ומרוב קנאת אלו הטפשים וגאותם חזקו שקרם בכוח הנוצרים עד אשר שרפו הספרים הנזכרים --- ולא ידענו המעשה על בריו היאך היה עד שבא לעכו בזו השנה כבוד החכם הרופא הנכבד ר' יצחק² ש(מרהו) צ(ורו) בן כבוד מר(ינו) ור(בינו) שם טוב, זכרו כיון טוב, (נוחו) ע(דן),³ ושיגר לנו מגלת ספר⁴ מגדת לנו הדבר על בוריו, ובה חתימת אנשים נכבדים בעלי השכל ובינה, דבריהם מעידים עליהם, כי חכמים נבונים הם בעלי יראה בעלי אמונה מתוקנה --- ואין להזכיר שמותם שמא יגע להם הפסד או יבואו לידי סכנה ---

וכתב אברהם ברבי משה ז(כר) צ(דיק) ל(ברכה).

בחדש אדר ראשון דתתקצ"ה ליצירה, אתקמ"ו לשטרות, ישע יקר⁵.

מקור: תשובות ר' אברהם בן הרמב"ם, סימן עה, עמ' 93.

ספרות: קוק, עיונים ומחקרים, ב, עמ' 262–265.

- 1 קטע מתוך מכתבו של ר' אברהם בן הרמב"ם אל ר' שלמה בן אשר בצרפת בדבר שריפת ספרי הרמב"ם שם במהלך הפולמוס על כתבי הרמב"ם בשנת 1232. הוצאות אחרות של איגרת זו ראה במהדורת פריימן. על ר' שלמה בן אשר ראה: Gallia Judaica, p. 99
- 2 הרופא ר' יצחק בן שם טוב אינו ידוע ממקורות אחרים. קוק העלה הצעת זיהוי חריפה אך מפוקפקת (וראה לעיל, מס' 20 והערה 2 שם).
- 3 הכוונה לפטירת האב, ר' שם טוב.
- 4 המגילה הנזכרת כאן היא, כפי הנראה, זו שמוזכר ר' אברהם במכתבו לקהילות פרובאנס וספרד (לעיל, מס' 25). על-פי הנאמר במכתב ההוא הגיעה המגילה לידי ר' אברהם בשבט צ"ה, כלומר, כחודש לפני כתיבת המכתב שלפנינו.
- 5 בשנת 1235 חל חודש אדר בין 22 ביאנואר ל-20 בפברואר.

שנת 1248

עכו, מס' 27

VIII idus aprilis. Ego Benaciatus, judeus, filius Bonifilii de Turribus, confiteor et recognosco tibi W Grosso me habuisse et recepisse, in comanda, a te V libras et IIII oncias safrani, estimati et apreciati inter me et te IIII l. et X s. et VIII d. monete miscue modo curribilis in Massilia --- cum qua comanda ibo, Deo dante, in proximo viaggio quod facturum sum apud Acconem, in buccio Bernardi de Narbona, que dicitur Santus Anthonius. Testes: Bernardus de Molinis, Augerius d'Avinhar, Andreas de Roca ---

machonEI@ybz.org.il

טלפון 02-5398822-3

מקור: תעודות על סחר מארסיי, א, מס' 388, עמ' 16–17.

תרגום

6 באפריל 1248. אני, בנדיטו¹, יהודי, בן בונפיל² מטור³, מאשר ומאשרר לך, ויליאם גרוס, שאני מחזיק וקיבלתי ממך בתור קומאנדה⁴ חמש ליברות וארבע אונקיות כרכום ששוויים נקבע בינינו בסך ארבע לירות, עשרה סולדי ושמונה דינארים בכסף מעורב⁵, כזה העובר לסוחר במארסיי --- ועם קומאנדה זו אצא, בעזרת האל, להפלגה הבאה שתצא לעכו, באנייתו של ברנארד מנארבון המכונה "אנטוניוס הקדוש". עדים: ברנארד דה-מוליני, אוגיוס דה-אווינהר, אנדריאס דה-רוק ---⁵

- 1 המדובר, כפי הנראה, בסוחר היהודי המופיע במס' 28 שלהלן בשם בונאנטוס בן בוניפיל, שהפליג באותה ההפלגה הנזכרת כאן, וחזוהו נעשה יומיים אחרי החוזה שלפנינו. שמו העברי של הסוחר היהודי היה ברוך (Benedictus) בן בונפיל.
- 2 פירושו של שם המקום de Turnibus הוא "מגדל" (tour). הכוונה מן-הסתם אינה לעיר Tours בעמק הלואר. ייתכן, כי המלה tour משמשת כאן קידומת לשם.
- 3 חוזה שבו צד אחד לווה כסף מצד שני על-מנת להשקיעו בסחר ימי. תמורת הלוואתו זוכה המלווה בשלושה רבעים מרווחי העיסקה; הלווה הוא השותף הפעיל בעיסקה.
- 4 ראה: R.S. Lopez [I.W. Raymond, CF82Medieval Trade in Mediterranean WorldCF80, New York [n.d.], pp. 174–176]. כלומר, מטבעות ממוצא שונה העוברים לסוחר במארסיי. חשיבותם היתה רבה לסוחר, שכן, נסע למקומות שונים ונוקק שם למטבעות בעלי תוקף.
- 5 על חלקם של יהודי מארסיי בסחר עירם עם ערי המזרח התיכון במאה הי"ג ראה: D. Abulafia, Marseilles, Acre and the Mediterranean, 1200–1291, in: P.W. Edburg [D.M. Metcalf (eds.), Coinage in the Latin East, Oxford 1980, p. 30].

שנת 1248

עכו, מס' 28

VI⁰ idus aprilis. Ego Bonanatus, Judeus, filius Bonifilii confiteor et recognosco tibi Petro Viaderio, me habuisse et recepisce in commanda a te I caricam amenlonum, extimatam et appreciatam, inter me et te cum nauulo et aliis avariis CII s. et VIII de. monete miscue modo curribilis in Massilia --- cum qua comanda ibo, deo dante, in proximo viaggio quod facturus sum apud Acconem, in buccio nave Bernardi de Narbona que dicitur Sanctus Antonius, et in de ubicumque Deus ordinaverit, causa mercadarie, in dicta buccio vel in alia nave. Testes: Stephanus Amicus, Magister Hugo Sartor, Bernardus Servianus ---

מקור: תעודות על סחר מארסיי, א, מס' 411, עמ' 27.

תרגום

8 באפריל 1248. אני, בונאנטוס, יהודי, בן בונפיל¹, מאשר ומאשרר לך, פטרוס ויאדייר, שאני מחזיק וקיבלתי ממך בתור קומאנדה² מטען אחד של אגוזים, שהוערך ונקבע ביני לבינך, עם דמי-הנסיעה ורכוש דניידי אחר, בסך 102 סולדי ושמונה דינארים בכסף מעורב³, כזה העובר לסוחר במארסיי --- עם קומאנדה זו אצא, בעזרת האל, בהפלגה הבאה שתצא לעכו, באניית-הסוחר של ברנארד מנארבון המכונה "אנטוניוס הקדוש", ומשם לאן שירצה האל⁴, לשם מסחר, באנייה זו או באחרת. עדים: סטיפאנוס אמיקוס, מאגיסטר הוגו סארטור, ברנארד סרביאנו ---

1 ראה לעיל, מס' 27, הערה 1.

2 ראה שם, הערה 3.

3 ראה שם, הערה 4.

4 כלומר, בהתאם לאפשרויות שיעלו במקום.

שנת 1248, בקירוב

עכו, מס' 29

VIII⁰ Kalendas Madii. Ego Mosse de Accone, judeus, civis Massilie, confiteor et recognosco tibi Petro Cresteng me habuisse et recepisce in comanda a te XLV l. monete miscue modo curribilis in Massilia, implicatas in CL bisanciis bonorum millarensium; recti ponderis --- cum qua

machonEI@ybz.org.il

טלפון 02-5398822-3

comanda ibo, Deo dante, in proximo viagio quod facturum sum, apud Bogiam, in bucio nave Bertrandi Danivi qui dicitur Sanctus Franciscus.
Testes superscripti proximi.

מקור: תעודות על סחר מארסיי, א, מס' 577, עמ' 105.

תרגום

23 באפריל 1248. אני, משה מעכו, יהודי, אזרח מארסיי, מאשר ומאשרר לך, פטרוס קרסטנג, שאני מחזיק וקיבלתי ממך בתור קומאנדה¹ 45 לירות בכסף מעורב² העובר לסוחר במארסיי, השווה במשקל מלא ל-160 ביזאנטינים צפון-אפריקניים עם קומאנדה זו אצא, בעזרת האל, להפלגה הבאה שתצא לבוגייה³ באניית-הסוחר של ברטראנד דאניביוס, המכונה "פראנציסקוס הקדוש".⁴ העדים הנ"ל.

1 ראה לעיל, מס' 27, הערה 3.

2 ראה שם, הערה 4.

3 בוגייה שבטוניס.

4 משה מעכו נזכר גם בקומאנדה נוספת, אף היא מ-23 באפריל 1248, שבה מתחייב לפניו פטרוס קרסטנג להביא לסיציליה 40 גלימות של מץ בשווי של 142 לירות ועשרה דינארים. בסכום זה נכלל חלקו של שלמה בן משה מפאלרמו בסכום של 42 לירות ו-20 דינארים. ראה: תעודות על סחר מארסיי, מס' 576.

עכו, מס' 30

לפני שנת 1250:

והחכם ר' יוסף מעכו¹ פי(רש) ---

מקור: כ"י אוקספורד, בודליאנה, Opp. 576 (קטלוג נויבאוואר, מס' 1261), דף א ע"א – ס' ביאור המורה לר' משה בן שלמה מסאלרנו.

ספרות: M. Steinschneider, Hebraische Übersetzungen des Mittelalters und die Juden als Dolmetscher, Berlin 1893, p. 433.

1 פירושו של ר' משה מסאלרנו נתחבר אחרי שנת 1250 בדרום איטליה. ראה עליו: י' סרמוניטה, עיון, כ (תשכ"טתש"ל), עמ' 212 ואילך. לא ניתן לזהות בוודאות את ר' יוסף, וראה להלן, מס' 67, שם נזכרים בין הקבורים בבית-הקברות בחיפה והמוגדרים כ"גדולי חסידים שבאו מעבר לים", ר' יוסף מבורגונייא (ראה שם, הערה 5), ר' יוסף בן ר' יחיאל מפאריס (ראה שם, הערה 7), ור' יוסף משיינוש (ראה שם, הערה 8). אין כמובן כל ראיה לייחס לאחד מהם את הפירוש המצוטט כאן.